OPEN

WERK VAN PHILIP HUFF

Dagen van gras. Roman, 2009 (De Bezige Bij)
Niemand in de stad. Roman, 2012 (De Bezige Bij)
Goed om hier te zijn. Verhalen, 2013 (De Bezige Bij)
Boek van de doden. Roman, 2014 (De Bezige Bij)
Het verdriet van anderen. Essays, 2015 (De Bezige Bij)
Wat je van bloed weet. Roman, 2022 (Prometheus)
Ik meld mij af, ik meld mij aan. Gedichten, 2023 (Prometheus)
Juni. Novelle, 2023 (Das Mag)

PHILIP HUFF

OPEN

Roman

2024 Prometheus Amsterdam

© 2024 Philip Huff
Omslagontwerp Claire Witteveen/Jan van Zomeren
Foto auteur Daniël Cohen
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
www.philiphuff.net
ISBN 978 90 446 5321 2

Maria Magdalena in extase

Negen jaar lang hebben we weinig onbesproken gelaten, maar dit wel: de zomer van 2020 stond ik in het Rijksmuseum voor *Maria Magdalena in extase* van Artemisia Gentileschi, ik keek naar het gezicht van Jezus' metgezellin en mogelijke geliefde en besefte dat ik jou al maanden niet meer zo in vervoering had gezien.

Ik was moe. Moe van de lange nachten met de hitte en de muggen, moe van de zomer. We waren samen naar Portugal geweest, naar Ierland, maar jij had nog nooit zo ver van mij vandaan gevoeld. Ook niet toen ik nog in New York woonde. Ik was moe en ik was boos.

Ik wist dat gevoelens getijden kenden, maar ook dat die vergelijking een valse was: liefde is niet gelijkmatig als de zwaartekracht. Ik wist dat, als de tijdslijn van een relatie lang genoeg was, dit soort dingen gebeurden. Onze wittebroodsjaren waren voorbij, we hadden een roze periode gekend, en nu een blauwe. Ik wist ook dat je dan moest volhouden, een maand, een jaar, totdat je elkaar weer had gevonden, in een volgende roze periode. Maar ik had niet langer het gevoel dat we samen in de dagelijkse loopgraven van het bestaan zaten. Of misschien wel, maar dan aan andere kanten van het front.

Ik voelde elke dag je walging. Je vroeg mij niets meer. Wilde niets meer met mij doen. Je wilde niet mee naar het museum, en als we wel samen voor dat schilderij hadden gestaan, had jij mij

niets gevraagd en ik had niet durven zeggen wat ik dacht: dat ik moe was en boos.

En toch... en toch liep ik door. Als een afgematte voetsoldaat. Maar ik wist, met elke polsslag, ik voelde, tot in elke vezel, dat deze aanpak geen verzoening bracht.

Waarom zei ik niets?

Dit praten, dit schrijven, dit altijd weer praten met jou. Ik doe het zodat ik zeker weet dat ik alles wat ik je wil zeggen ook daadwerkelijk zeg. Ik doe het, om het helder te krijgen, allemaal.

Wat Renate Rubinstein zei: *Liever had ik geschreven met sereniteit en liefst in glorie, maar als die er niet zijn, dan kan het ook gewoon.*

Wittebroodsjaren

2012 Januari. Het cruiseschip Costa Concordia zinkt voor de kust van Italië, tweeëndertig doden tot gevolg. En terwijl Laura Dekker na een zeilreis rondom de wereld van 518 dagen aankomt op Sint-Maarten, zitten wij tegenover elkaar in een Amsterdamse kroeg. Het waren wat jij later mijn 'cowboydagen' zou noemen. Ik droeg Spaanse laarzen van Spaans leer; donkerbruin, gehavend. Ze roken naar – jawel – Spanje, paarden, bergen, anijs. Ik had een gebroken hart, de delen waren door mijn vrienden en familie met paktouw weer aan elkaar gebonden. Ik fietste door de stad, altijd alleen, altijd onderweg.

Totdat ik jou tegenkwam.

Elk stel heeft een eigen oorsprongsmythe. Paris en Helena kregen de *Ilias*, Romeo en Julia *The Most Excellent and Lamentable Tragedy of Romeo and Juliet*, Simson en Delila *Rechters*. Het begint meestal met het eerste kruisen van hun blikken. Een zaal met muzikanten, deinende bedienden in een zee van gasten. En de twee geliefden: een oogopslag volstaat. Gebald licht dat de iris treft als bliksem; een inslag in de hersenen, vlammen in de buik, het hart in brand. De hele hormonale heksenketel die genadeloos overkookt.

Gevolgen? De tempel die op iedereen naar beneden komt, het einde van een bloedlijn, een stad in as.

Ergens in 2015: 'Aan tafel', scène 1:

I.: [houdt kort het hoofd scheef, duikt dan in het verhaal] Het was in de Paradiso, op een literaire avond, ietwat voor de hand liggend Literatuur getiteld. Ik zag haar na het programma, na haar optreden. Ze had gezongen, zichzelf begeleidend op een basgitaar. Ze stond aan de bar en ik sprak haar aan omdat ik verliefd was geworden op haar stem. En op dat rode haar, natuurlijk. Ik zei iets over een vriend die was meegekomen. We hebben dezelfde naam. Toen hij naast me kwam staan, zei ik: 'Nou, als je het over de duivel hebt...' En zij schoot in de lach. 'Wat?' vroeg ik. *Ik dacht even*, zei ze lachend, *dat je in de derde persoon over jezelf praatte*. 'En toch bleef je staan?' Nou, toen wist ik natuurlijk zeker dat ze met me wilde zoenen... [Hij glimlacht, kijkt de gasten aan tafel tevreden aan.]

A.: [glimlacht, lastig te zeggen of haar lach gemeend is of niet] *Ja*.

I.: [kijkt vertederd naar A., glimlacht nu doorvoeld] Zij zag het eerder dan ik.

Enkele weken later, onze eerste date. Vies, vettig hout vol krassen en met sneeuwhopen van kaarsvet, daaronder onze knieen, tegen elkaar. De nagels van je vingers pastelgroen gelakt. Je lach. Aan de toog de vaste clientèle, onverschillig voor wat jij en ik beleefden, wellicht omdat ze wisten hoe het afliep met al dat gelach. Buiten de voetgangers en fietsers in de Runstraat, dagjesmensen en Amsterdammers, en het februarilicht dat door de smalle straat bewoog. Het zou nog negen maanden duren tot de eerste kus, meer dan een jaar voordat we met elkaar zouden slapen.

Je had een vriend. Je had mijn boek gelezen en wilde vrienden worden.

Ik duwde onder de tafel mijn knie tegen de jouwe en zei: 'Ik heb al genoeg vrienden, Annelynn van Houwe.'

Jij zei: *Niet één zoals ik*. En je kneep in mijn hand. *Mijn vrienden noemen me trouwens Ann*.

Je zei die eerste middag ook: *Tijd is het enige echt schaarse dat we hebben, dus met iemand tijd doorbrengen is het meest waardevolle wat we kunnen doen.*

Je vroeg me van alles, met wie ik zou willen eten (dood of levend, mijn antwoord: 'Ludwig Wittgenstein', op wie ik afstudeerde), of ik beroemd zou willen zijn ('Nee'), of ik voordat ik iemand belde oefende wat ik ging zeggen ('Alleen bij belangrijke gesprekken'), wat voor mij een perfecte dag zou zijn ('Dit') en wanneer ik voor het laatst had gezongen ('Ik zing niet').

Als je morgen wakker werd en iets kon wat je nu niet kunt, wat zou dat zijn?

'Schilderen. Echt schilderen. Ik tekende vroeger wel veel en dat vond ik geweldig. En je hebt er geen computer voor nodig. Ik zou ook wel graag goed kunnen koken. Veel recepten kennen. Dat de moed je niet in de schoenen zinkt als je aan het avondeten denkt. Weet je wat? Ik wil het allebei. Ja, allebei.'

Je lachte. *Gulzig*.

'En jij?'

Vliegen. Nee, teleportatie. Dan kan ik vaker naar Portugal toe.

Je praatte vol liefde over je nichtjes die daar woonden met je broer en zijn vrouw, liet iedereen foto's zien, alsof het je eigen kinderen waren.

Ik weet dat ik die middag de vraag stelde of je kinderen wilde.

Wow. Oké. Ehm, nee. Ik denk het niet. En ik weet dat jij ze niet wil.

Een andere vraag die ik stelde was een amper verhuld feitje (dat ik in die tijd graag debiteerde): 'Weet je dat je hoofd evenveel hersencellen bevat als er sterren zijn in de Melkweg? En dat als je

dat aantal vermenigvuldigt met het aantal verbindingen tussen die cellen, je uitkomt op een veelvoud van dat aantal sterren?'

Wat Albert Einstein zei: *Twee dingen zijn oneindig: het universum en menselijke domheid.*

Wat is er mogelijk, met schrijven? Tijdens mijn studie ontwikkelde ik een obsessie voor het werk van de jonge Wittgenstein. Zijn genummerde, op elkaar voortbouwende proposities die de grenzen van taal aangeven, eens en voor altijd duidelijk zouden maken wat zinnig kon worden gezegd en wat niet.

Wittgenstein hamerde op het verschil tussen de feiten van de wereld en metafysica van taal, en de begoocheling van het tweede met betrekking tot het eerste: je kunt terugkomen van een dagje aan het strand, maar je kunt niet terugkomen uit de dood; je kunt de dierentuin bezoeken maar niet de hemel, hoewel daar dus wel woorden voor zijn.

Tractatus Logico-Philosophicus, het enige wijsgerige werk dat Wittgenstein bij leven publiceerde, is een beschrijving van wat *on*mogelijk is met taal, van alles wat we niet onder woorden kunnen brengen. En dat is flink wat. Door het grote vertrouwen dat mensen in hun taal stellen, overschatten ze wat ze er allemaal mee kunnen doen.

Het boek is een aanklacht tegen de neiging tot veralgemening en mystificatie, tegen het geweld van generalisaties en tegen de misleiding van de spiritualiteit. Toen de miljardairszoon en oud-soldaat op eenendertigjarige leeftijd leraar werd op een basisschool in een middelgebergte honderdvijftig kilometer ten zuiden van Wenen, begon hij elke schooldag met twee uur wiskundeles. De mathematisch begaafde basisschoolleerlingen keken vol genegenheid op hem terug, de wat minder begaafden herinnerden zich vooral de oorvijgen. En allen herinnerden zich dat hij

'Onzin!' riep als de lokale priester hun vragen beantwoordde en 'Koolsla!' als de hoofdmeester pianospeelde.

Ik probeer hier iets wat, op het eerste oog, volgens de vroege Wittgenstein niet kan. Ik wil terug naar ons begin.

Tijdens een van onze eerste sms-gesprekken kwam je terug op iets wat ik had gezegd. Je schreef: *Iedereen kan schilderen.*

'Ik niet,' zei ik.

Ik koop zo'n doos voor je. Schilderen op nummer. Met van die dierentekeningen.

'Leuk,' antwoordde ik, 'maar ik zeg je alvast: sorry.'

Ik sms toch niet met een pessimist? stuurde je.

'Nee,' stuurde ik, 'met een zenmarxist, of wat we vroeger een boeddhistische sociaaldemocraat zouden noemen.' Na enkele minuten zonder een bericht van jouw kant stuurde ik: 'Ik denk dat wij een keer samen naar de film moeten.'

Als vrienden zeker.

2012 De lente. Morsi wordt de eerste verkozen president van Egypte. Een team van Zweedse artsen voert op een tienjarig meisje 's werelds eerste stamcel geassisteerde adertransplantatie uit. Onder een pub in Londen worden de archeologische overblijfselen ontdekt van het zestiende-eeuwse Curtain Theatre, waar enkele van Shakespeares toneelstukken hun eerste opvoering kenden. Als je op het podium stond, belde ik je en sprak je voicemail in. Je zei dat ik audioboeken moest inspreken. *Het kan toch niet zo zijn dat ik de enige ben die hiervan mag genieten*, zei je.

Na onze eerste date begon ik je elke dag een gedicht te sturen. Soms ingesproken. Een keer, toevallig, je lievelingsgedicht (je had er nog niets over gezegd): Ellen Warmonds 'Kleine akte van geloof'. *Hopend op meer dan dit: / hopende op geluk.*

Maar we zagen elkaar niet vaak die tijd, hooguit een keer of vijf, altijd in het openbaar.

Je verdiende je geld met de radio, maar je hart lag bij het theater. Je doorkruiste met een gitarist het hele land. Je was na de Toneelschool de muziek in gegaan omdat je daar geen pop was voor een – vaak oudere, witte, mannelijke – regisseur, jij daar zelf kon vertellen wat je wilde. Tijdens de soundchecks speelden jullie nummers van anderen, soms nam je technicus die voor je op. Regina Spektor. Fiona Apple. En 'Fire', natuurlijk.

Bruce Springsteen schreef 'Fire' voor Elvis Presley, vertelde je op een avond in De Smoeshaan, maar The King stierf in de zomer van 1977, nog voordat hij de demo had kunnen beluisteren. The Pointer Sisters maakten een jaar later een hit van het nummer. Ze pasten het mannelijk perspectief aan, het werden háár ervaringen. 'I'm riding in your car / You turn on the radio / You're pulling me close / I just say no / I say I don't like it / But you know I'm a liar / 'Cause when we kiss, ooh, fire.' Ineens was het dilemma interessant: wilde de zij zoenen met de ander, was ze verliefd, maar mócht dit niet in haar socioculturele omgeving? Speelde ze daarom dat het haar niets deed? Dit was wel wat anders dan een man die zijn gevoelens op iemand anders projecteerde en greep wat hij wilde.

Daarom zong je het.

'De idee dat vrouwen er zijn om de mannelijke honger te stillen,' zei ik. 'Niet om hun eigen honger te hebben.'

Je keek me aan met gefronste wenkbrauwen.

'Het liedje draait dat om.'

Je gezicht ontspande. *Precies*.

Wat wel bleef in deze versie, merkte je op: die vreemde opsomming van Romeo en Julia én Simson en Delila, alsof die twee

liefdesgeschiedenissen vergelijkbaar waren, ons hetzelfde leerden. Het tweede was een verhaal van wraak en verraad, zei je. Niet van de liefde.

Ik kende dat tweede verhaal niet, zei ik.

Niet? Ken je Händels Samson*? Die gaan we kijken! Het bevat een van mijn lievelingskerstliedjes dat geen kerstliedje is: 'Then Round About the Starry Throne'.*

Je kende die muziek via je moeder, die uit het Gooi kwam, hoog had gehockeyd, met haar ouders naar de *Matthäus-Passion* in Naarden ging. Je vader kwam uit Utrecht, uit een heel ander milieu, de katholieke arbeidersklasse. Ze hadden elkaar daar ontmoet, tijdens haar studie. Je vader, geboren vlak voor de oorlog, was elf jaar ouder, werkte al. Je moeders ouders spraken er nog net geen schande van, maar de relatie, en later het huwelijk, hield tot zijn dood toe stand. Via je vader leerde je andere muziek kennen, zíjn muziek: americana, country, rock-'n-roll.

Elvis was dé held van je vader. In je jeugd gingen jullie elke zomer een maand met vakantie naar de vs, bezochten iedere staat van dat droomland. Jij en je broertje op de achterbank van een bordeauxrode huurauto, groter dan alle auto's die je thuis ooit had gezien, een sloep op wielen, met altijd die muziek op. Jij was extravert, spraakzaam, legde namens jullie het contact met de kinderen rondom het motelzwembad. 's Avonds laat flikkerende neonlichten op de parkeerplaats, het platte, witte licht op de overloop, de zoemende ijsblokjesmachine bij de trap, jij en je ouders in één kamer, jij en je broertje in hetzelfde bed. En de volgende ochtend weer door. Je Amerikaanse uitspraak was beter dan de mijne. Toen we in New York woonden, dachten veel mensen dat je uit het Midden-Westen kwam, in het binnenland zeiden ze: je komt uit New York. Soms zeiden ze Canada. Nooit zeiden ze Nederland.

2012 November. Barack Obama verslaat Mitt Romney en blijft president van de Verenigde Staten. Ik lag op de hartbewaking; de hechtingen van de verwijderde drains stonden stekelig uit aan de zijkant van mijn borstkas, mijn huid was van oksel tot heup paarsblauw, tijdens de spoedoperatie was bloed gelekt.

Ik lag die nacht in die kleine kamer in Groningen. Het was koud en toch moest ik zweten. De volgende dag kwam de zaaldokter vroeg binnen. Hij keek bezorgd, zou overleggen waar de koorts vandaan kwam. Toen hij die middag terugkwam, was de verpleging al voor de zoveelste keer bezig mijn lakens te vervangen. Ik lag met mijn ogen gesloten op bed, uitgeput door de lakenmanoeuvres, en alles tolde alsof ik op een draaihekje lag. Wanneer ik mijn ogen opende, draaide het vierkante plafond ook rond. Ik sloot mijn ogen, maar ik bleef misselijk en het bed was alweer nat. Mijn oor, verstopt, piepte.

'40,1,' zei de verpleegster tegen de dokter.

De binnenkant van mijn oogleden werd steeds witter, het plafond, de gordijnen en de mensen ook. Een melkachtig waas bedekte de wereld, alsof ik in een wolk lag. Het maakte de misselijkheid verstikkend.

'Hoeveel vingers steek ik op?' vroeg de dokter.

Er leek iets te bewegen onder het oppervlak, de schaduw van een vis. 'Twee?' Een stilte. 'Ik kan het niet zien, eigenlijk.'

Een koele hand in mijn nek.

'Hij is in shock,' zei iemand. Een onbekende stem. 'We gaan hem verliezen.'

'Ik ga bellen.' Weer een andere stem.

Alarmbellen rinkelden, mijn bed bewoog: ik dacht dat ik jou zag, met een beertje in je handen, maar alles was te wit, te ondefinieerbaar. En ik viel weer. Zoiets mompelde ik ook: 'Ik val weer.'

Maar niemand hoorde me.